

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Valstybės biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 30/1, LT-01104 Vilnius,
tel. (8 5) 266 2984, faks. (8 5) 262 5940, el. p. rastine@tm.lt,
atsisk. sąskaita LT267044060000269484 AB SEB bankas, banko kodas 70440.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188604955

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui

2010-05-10 Nr. (1.11.)FR-4056

Kopija

Visuomeninei kraštovarkos draugijai
Tilto g. 28, Krekenava
LT-38311 Panevėžio r.

Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijai

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai

DĖL SAUGOMŲ TERITORIJŲ TEISINIO REGULIAVIMO IR PRAKTINIŲ PROBLEMŲ SPRENDIMO

Teisingumo ministerijoje 2010 m. balandžio 15 d. gauta Visuomeninės kraštovarkos draugijos išplėstinio valdybos posėdžio 2010 m. balandžio 7 d. rezoliucija Nr. VKD-7(R-1), kurioje nurodytos saugomų teritorijų srityje kylančios praktinės problemos. Išnagrinėjus Visuomeninės kraštovarkos draugijos išplėstinio valdybos posėdžio rezoliuciją, taip pat galiojančias Saugomų teritorijų įstatymo, kitų susijusių teisės aktų nuostatas, Teisingumo ministerija atkreipia dėmesį į ypač aktualias saugomų teritorijų steigimo, apsaugos, veiklos saugomose teritorijose problemas, kurios iš esmės yra susijusios su žemės savininkų (naudotojų) veiklos tam tikrais atvejais nepagrįstu ribojimu saugomose teritorijose, kompensacijų už ūkinės veiklos ribojimus saugomose teritorijose nustatymu, taip pat kontrolę saugomose teritorijose vykdančių institucijų funkcijų dubliavimu, ir siūlo imtis priemonių šiose saugomų teritorijų teisinio reguliavimo srityse:

1. Siūlytina peržiūrėti Saugomų teritorijų įstatyme ir poįstatyminiuose teisės aktuose įtvirtintą institucinę saugomų teritorijų sistemą, institucijų, teisės aktų nustatyta tvarka įgaliotų veikti saugomų teritorijų srityje, atliekamas funkcijas ir atsisakyti kompetentingų institucijų funkcijų dubliavimo. Pažymėtina, kad Saugomų teritorijų įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad žemės naudojimo ir žemės savininkų, valdytojų bei naudotojų veiklos, susijusios su teritorijų planavimo dokumentuose nustatytais apribojimais, kontrolę saugomose teritorijose pagal kompetenciją vykdo valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai, valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai, valstybiniai miškų pareigūnai, valstybiniai žemės tarnybų pareigūnai, teritorijų planavimo ir statybos priežiūros pareigūnai ir nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos pareigūnai. Taigi veiklos saugomose teritorijose kontrolę yra pavesta vykdyti net

šešioms skirtingoms pareigūnų grupėms, iš esmės aiškiai neatskiriant šių pareigūnų vykdomos kontrolės sričių. Pavyzdžiui, Valstybinės saugomų teritorijų apsaugos kontrolės nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-43, 8.2 punkte nustatyta, kad valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai kontroliuoja, ar fiziniai ir juridiniai asmenys nepažeidžia saugomų teritorijų apsaugos ir naudojimo režimo, nustatyto Saugomų teritorijų, Aplinkos apsaugos, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos bei kituose įstatymuose, saugomų teritorijų nuostatuose bei kituose teisės aktuose, taip pat saugomų teritorijų planavimo dokumentuose. Vadovaujantis Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 10 straipsniu, aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvoje vykdo valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai. To paties įstatymo 14 straipsnyje nustatyta, kokiais atvejais aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai turi teisę tikrinti fizinių ir juridinių asmenų veiklą, tačiau kyla abejonių, ar tais pačiais atvejais fizinių ir juridinių asmenų veiklos saugomose teritorijose neturėtų teisės tikrinti ir kiti jau minėti Saugomų teritorijų įstatymo 30 straipsnio 1 dalyje nurodyti pareigūnai. Pagal Miškų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostatas valstybiniai miškų pareigūnai vykdo valstybinę miškų būklės, naudojimo, atkūrimo ir apsaugos kontrolę, kuri tam tikrais atvejais, manytina, gali sutapti su valstybinių saugomų teritorijų pareigūnų vykdomomis funkcijomis, kai miškai yra saugomose teritorijose. Atsižvelgiant į nurodytus teisinio reguliavimo pavyzdžius, kyla pagrįstų abejonių, ar tam tikrais atvejais nesutampa institucijų (pareigūnų), teisės aktų nustatyta tvarka įgaliotų veikti saugomų teritorijų srityje, atliekamos funkcijos. Manytina, kad teisinis reguliavimas, pagal kurį sutampa konkrečioje srityje kompetentingų institucijų vykdomos kontrolės funkcijos, yra ydingas ir keistinas, kadangi, viena vertus, galimi ginčai tarp kompetentingų institucijų dėl pavestų funkcijų vykdymo, kita vertus, galimos situacijos, kai konkrečioje saugomoje teritorijoje vykdomą tą pačią veiklą kontroliuotų keli skirtingi pareigūnai, taip iš esmės neracionaliai naudojant valstybės biudžeto lėšas tų pačių funkcijų vykdymui.

2. Siūlytina peržiūrėti teisės aktais ir teritorijų planavimo dokumentais nustatytas saugomų teritorijų ribas (plotus) ir įvertinti, ar visais atvejais yra būtina ir pagrįsta taikyti saugomų teritorijų režimą visuose šiuo metu teritorijų planavimo dokumentais nustatytuose saugomų teritorijų plotuose, ar nėra tikslinga tam tikrose saugomų teritorijų dalyse atsisakyti saugomoms teritorijoms taikomo apsaugos režimo. Vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 3 straipsniu, saugomos teritorijos steigiamos siekiant išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes), kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, gamtos išteklių subalansuotą naudojimą ir atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes). Turėtų būti įvertinta, ar tam tikrais atvejais saugomų teritorijų steigimo tikslai negalėtų būti pasiekiami saugomų teritorijų vientisus plotus išskaidžius į atskiras (mažesnių plotų) saugomas teritorijas ir tokiu būdu atsisakius tam tikrų teritorijų įtraukimo į šiuo metu nustatytas saugomas teritorijas. Manytina, kad tokiais atvejais, be kita ko, galėtų sumažėti žemės savininkams bei valdytojams, kurių žemės valdose steigiama nauja saugoma teritorija, keičiamas esamos saugomos teritorijos statusas arba nustatyti veiklos apribojimai realiai sumažina gaunamą naudą arba uždraudžia anksčiau vykdytą veiklą, išmokėtinų kompensacijų, numatytų Saugomų teritorijų įstatymo 32 straipsnio 4 dalyje, poreikis.

3. Siūlytina peržiūrėti teisės aktų nustatyta tvarka saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus ir įvertinti, ar visais atvejais yra tikslingas ir pagrįstas konkrečioje saugomoje teritorijoje vykdomai veiklai taikomas šios veiklos apribojimų laipsnis ir turinys; taip pat siūlytina įvertinti, ar tam tikrais atvejais nėra tikslingas saugomos teritorijos tipo keitimas.

Teisingumo ministerijos nuomone, šių priemonių vykdymas sudarytų prielaidas kiek įmanoma užtikrinti privačios žemės savininkų (naudotojų), kurių vykdoma veikla saugomose teritorijose yra ribojama, ir visuomenės, kuri yra suinteresuota tinkama saugomų teritorijų apsauga, interesų balansą, sudarytų galimybę racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas, skirtas saugomų teritorijų kontrolės funkcijų vykdymui, taip pat sumažėtų teisminių ginčų dėl saugomų teritorijų steigimo, specialiojo teritorijų planavimo dokumentų tvirtinimo.

Teisingumo ministerija taip pat atkreipia dėmesį į Visuomeninės kraštovarkos draugijos išplėstinio valdybos posėdžio rezoliucijoje keliamą klausimą dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIP-934 svarstymo. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. kovo 31 d. nutarimu Nr. 383 pateikė išvadą dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-3451, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XIP-934 ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIP-965, iš esmės pritardama šiais įstatymų projektais siūlomiems teisinio reguliavimo tikslams (nustatyti teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų pusiausvyrą tarp aplinkosauginių reikalavimų ir vietos žmonių realių poreikių) ir uždaviniams (sumažinti veiklos ribojimų perteklių saugomose teritorijose, užtikrinant plėtrą regionų, patenkančių į saugomas teritorijas), siekiamas spręsti problemas (valstybės įsipareigojimų išmokėti kompensacijas žemės savininkams ir valdytojams įgyvendinimo užtikrinimo, saugomų teritorijų planavimo nenuoseklumo, teisinio nestabilumo šioje srityje dėl saugomų teritorijų reglamentų gausos ir jų dažno keitimo), taip pat pabrėždama būtinybę numatyti papildomas teisinio reguliavimo priemones uždavinių, susijusių su gamtos ir kultūros paveldo apsaugos pagerinimu, vietos gyventojų ir bendruomenių įtraukimu į saugomų teritorijų problemų sprendimą, kompensacijų už ūkinės veiklos apribojimus apskaičiavimu ir išmokėjimu, žemės (miško) savininkų įsikūrimo savo valdose aiškiu reglamentavimu, sprendimui. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. kovo 31 d. nutarimu Nr. 383 taip pat pateikė konkrečius pasiūlymus dėl minėtų įstatymų projektų tobulinimo.

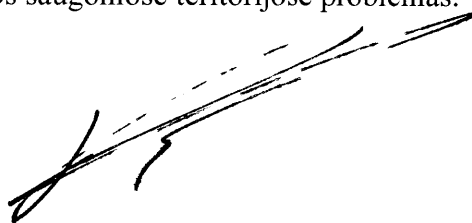
Taip pat informuojame, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 181 „Dėl norminių teisės aktų, kurių stebėseną turi būti atlikta, sąrašo patvirtinimo“ 1 ir 6 punktais Aplinkos ministerijai pavesta per keturis mėnesius nuo minėto nutarimo įsigaliojimo dienos atlikti Saugomų teritorijų įstatymo stebėseną dėl nuostatų, reglamentuojančių kompensacijų žemės savininkams bei valdytojams, kurių žemės valdose steigiama nauja saugoma teritorija, keičiamas esamos saugomos teritorijos statusas arba nustatyti veiklos apribojimai realiai sumažina gaunamą naudą arba uždraudžia anksčiau vykdytą veiklą, apskaičiavimą ir išmokėjimą, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 10 d. nutarimo Nr. 1100 „Dėl Kompensacijų žemės savininkams ir valdytojams, kurių žemės valdose steigiama nauja saugoma teritorija, keičiamas esamos saugomos teritorijos statusas arba nustatyti veiklos apribojimai realiai sumažina gaunamą naudą arba uždraudžia anksčiau vykdytą veiklą, apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ stebėseną. Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gegužės 13 d. nutarimo Nr. 404 „Dėl norminių teisės aktų stebėsenos“ 2.2 ir 2.3 punktais, teisės akto stebėseną atliekanti institucija yra įpareigota analizuoti, ar pasiekti teisės akte įtvirtinti ir priimant teisės aktą kelti teisinio reguliavimo tikslai, ar įgyvendinant teisės aktą neatsirado nenumatytų neigiamų pasekmių arba kitų aplinkybių, kurios turėtų įtakos tolesniam teisės akto galiojimui ar taikymui, taip pat teisės akto stebėseną atliekanti institucija yra įpareigota skelbti savo interneto tinklalapyje apie atliekamą teisės akto stebėseną, nurodydama teisės akto pavadinimą, atsakingą už teisės akto stebėseną asmenį, jo telefono numerį ir elektroninio pašto adresą, kad suinteresuoti asmenys galėtų pateikti pastabų ir pasiūlymų, taip pat šių pastabų ir pasiūlymų pateikimo terminą, kuris negali būti trumpesnis kaip 14 dienų. Saugomų teritorijų įstatymo ir vadovaujantis šiuo įstatymu priimto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 10 d. nutarimo Nr. 1100 stebėsenos atlikimas pagal nurodytą stebėsenos procedūras reglamentuojančių teisės aktų nustatytus reikalavimus, manytina, sudarytų prielaidas spręsti kompensacijų už ūkinės veiklos apribojimus saugomose teritorijose klausimą, kuris keliamas ir minėtoje Visuomeninės kraštovarkos draugijos išplėstinio valdybos posėdžio rezoliucijoje.

Pabrėžtina, kad atsižvelgiant į galimas ilgalaikes naujų saugomų teritorijų steigimo pasekmes, atsirandančias dėl ūkinės ir kitos veiklos šiose teritorijose ribojimo, Teisingumo ministerija laikosi pozicijos, jog naujos saugomos teritorijos turėtų būti steigiamos, esamų saugomų teritorijų statusas keičiamas, nustatomi papildomi veiklos apribojimai įsteigtose saugomose teritorijose tik atlikus visapusišką tokių sprendimų galimo poveikio analizę, įvertinant konkretaus sprendimo proporcingumą siekiamam tikslui ir valstybės biudžeto

galimybes. Taip pat steigiant naujas saugomas teritorijas turėtų būti siekiama ne tik gamtos ir kultūros paveldo apsaugos bei kitų saugomų teritorijų steigimo tikslų, bet ir privačios žemės savininkų (naudotojų), kurių vykdoma veikla saugomose teritorijose yra ribojama, ir visuomenės, kuri yra suinteresuota tinkama saugomų teritorijų apsauga, interesų pusiausvyros. Teikiant siūlymus (teisės aktų projektus) dėl naujų saugomų teritorijų steigimo, kartu turi būti pateikiama išsami informacija apie kriterijus, kuriais remiantis nustatomi konkretūs saugomų teritorijų tipai bei plotai, taip pat informacija apie atliktus mokslinius tyrimus, taikytas mokslininkų rekomendacijas dėl saugomų teritorijų tipų parinkimo ir saugomoms teritorijoms siūlomų priskirti žemės plotų dydžio. Be to, visais atvejais turi būti įvertinama ir, suderinus su Finansų ministerija, patvirtinama galimybė valstybės biudžeto lėšomis įgyvendinti Saugomų teritorijų įstatymo 32 straipsnio 4 dalimi valstybės prisiimtus išpareigojimus išmokėti kompensacijas žemės savininkams bei valdytojams, kurių žemės valdose steigiamos naujos saugomos teritorijos, taip pat turi būti pateikiami valstybės biudžeto lėšų poreikio paskaičiavimai naujai steigiamų saugomų teritorijų apsaugai ir tvarkymui organizuoti, kompensacijoms išmokėti.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. XI-52, yra numatyta peržiūrėti veiklos ribojimus visose saugomose teritorijose, sugriežtinti apribojimus ar sustiprinti jų laikymosi kontrolę aukščiausio prioriteto saugomose teritorijose (rezervatuose, draustiniuose), tačiau žemiausio prioriteto saugomose teritorijose draudimus pakeisti reikalavimais nedaryti neigiamo poveikio aplinkai. Taigi vykdant šiame rašte siūlomas priemones, taip pat būtų įgyvendinamos ir Vyriausybės programos nuostatos. Teisingumo ministerija yra pasirengusi pagal kompetenciją teikti reikiamą tarnybinę pagalbą Aplinkos ministerijai, sprendžiant saugomų teritorijų steigimo, apsaugos, veiklos saugomose teritorijose problemas.

Teisingumo ministras

Remigijus Šimašius